

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО**

СПЕЦІАЛЬНИЙ КУРС

«ПОЛЬСЬКИЙ ФОРТЕПІАННИЙ РОМАНТИЗМ»

Методична розробка за тематикою творчого мистецького проєкту
«Польський романтизм: від Шопена до Шимановського»

Автор: Потоцький Станіслав Геннадійович

Творчий керівник:

Седюк Ігор Олегович,

кандидат мистецтвознавства, доцент

Наукова консультантка:

Шаповалова Людмила Володимирівна,

докторка мистецтвознавства, професорка

Харків – 2025

Анотація: Польська фортепіанна музика другої половини ХХ століття досі залишається білою плямою як і у музикознавчих дослідженнях, так і у виконавській творчості. «Тінь» генія Ф. Шопена довго не давала жодної можливості для того, щоб доробок інших польських композиторів зайняв своє місце у європейській музичній спадщині. Чи говорять нам хоча б про що-небудь імена Владислава Желеньського, Зигмунда Носковського, Юліуша Зарембського, Мечислава Карловіча, Людомира Ружицького? Чи набула фортепіанна творчість Станіслава Монюшка такого розповсюдження, як це сталося з його вокальними опусами? Всі ці та багато інших питань покликаний розкрити даний курс.

Аудиторія курсу: Програма розроблена для студентів І–ІІ освітньо-професійного рівня вищої освіти (спеціальність 025 – «Музичне мистецтво»; галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»).

Тривалість курсу: один семестр (16 тижнів) – 32 години.

Мета курсу: полягає у всебічному ознайомленні студентів із розвитком польського фортепіанного мистецтва доби романтизму, вивченні його ключових представників, композиційних та виконавських особливостей. Курс спрямований на розвиток у студентів аналітичного мислення, розуміння історико-культурного контексту, а також удосконалення їхньої виконавської майстерності через дослідження та інтерпретацію творів польських композиторів-романтиків.

Попередні вимоги до студентів: студенти повинні мати знання основних музичних теоретичних понять, а також розуміння загальної історії музики; бути ознайомленими з епохою романтизму у європейській музиці, включаючи основні стилістичні особливості та видатних композиторів цього періоду; вміти аналізувати музичні твори, що включає вміння виокремлювати тематичні елементи, гармонічні структури та форму; бути готовими до самостійного опрацювання літератури, активної участі у дискусіях та виконання творчих завдань.

ПИТАННЯ СПЕЦКУРСУ

Розділ 1

СТОЛІТТЯ ПОЛЬСЬКОГО РОМАНТИЗМУ

1. Польський фортепіанний романтизм як історико-художній феномен.
2. Ідейно-художні принципи польського фортепіанного романтизму.
3. Особливості польського фортепіанного романтизму та загальноєвропейський контекст.
4. Впливи польської народної музики на фортепіанний романтизм.
5. Періодизації та хронологічні етапи романтизму в Польщі.
6. Ключові постаті польського фортепіанного романтизму. Історична типологія (за періодами).
7. Особливості польської виконавської школи та музичної традиції.
8. Еволюція романтичного звукообразу фортепіано від Шопена до Шимановського.
9. Польський романтизм на зламі століть: проблеми та виклики. Ретроспективний погляд.
10. Відлуння епохи: романтики ХХ ст.

Розділ 2

У ПОШУКАХ НОВИХ СЕНСІВ ПОЛЬСЬКОГО РОМАНТИЗМУ

1. Жанрово-стильові домінанти творчості польських композиторів.
2. Ліризм та пісенність: фольклорні витoki та їх рецепція у творах польських композиторів.
3. «У ритмі мазурки»: танець і танцювальність.
4. Музика і слово. «Про метричність і ритмічність польської мови» Ю. Ельснера.

5. Пізній шопенівський стиль як феномен.
6. «Ноктюрноманія», «мазуркоманія», «баладоманія» та інші «недуги» «a la Chopin».
7. Резонанс фортепіанної музики Ф. Шопена у творчості європейських композиторів-романтиків.
8. *Post scriptum*: постромантизм.
9. Метаморфози композиторського стилю К. Шимановського.
10. У пошуках нових сенсів: діяльність Варшавського університету музики Фридерика Шопена та тенденції сучасних досліджень.

Розділ 3

«СПІВАЙ, КОЛИ ГРАЄШ»

1. Фортепіанні школи та осередки музичної освіти Польщі та їх виконавські принципи.
2. Спадкоємність традиції. Генеалогія піаністів.
3. Ф. Шопен та його учні.
4. Типологія польських романтиків (композитор-піаніст, композитор, піаніст).
5. Особливості будови роялю та його виразовий потенціал у XIX ст.
6. «Бравурний» стиль та музичні салони Польщі.
7. Фортепіанне *bel canto*. Прозаїчний та поетичний піанізм.
8. Романтичний репертуар піаністів. Аматори та професіонали.
9. Консерватори та новатори: дихотомія мистецьких орієнтирів та ідеалів.
10. Століття потому: засади та тенденції інтерпретації творів польських композиторів-романтиків у XXI ст.

Рекомендована література:

- Асталош, Г. Л. (2021). Історична постать Ігнація Яна Падеревського крізь призму синтезу мистецької та політичної діяльності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*, 4, 129–133.
- Василевський, С. (2015). *Життя польське у ХІХ столітті*. Темпора.
- Вітт, П. (2021). *Пекельний присінок слави: Розповідь про Шопена*. Дух і Літера.
- Загладько, А. О. (2019). Юліуш Зарембський: вісім поглядів на творчу особистість. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 124, 183–201.
- Копоть, І. Є., & Шміло, Д. А. (ред.-упоряд.). (2024). *Юліуш Зарембський: відомий і невідомий*. ТОВ «Видавничий дім “Бук-Друк”».
- Круліковська, Т. П. (2023). *Творчість польських композиторів Поділля ХІХ століття в контексті українсько-польських культурних взаємин* [Неопубл. дисертація, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка].
- Лосієвський, І. Я., & Полякова, Ю. Ю. (Ред.). (2009). *Костянтин Горський (1859–1924)*. Майдан.
- Ніколаєвська, Ю. В. (2020). *Homo Interpretatus в музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століть*. «Факт».
- Полячок, О. І. (ред.). (2019). *Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур* (Колективна монографія). Видавець Лисенко В. Ф.
- Терещенко, Ю. (2022). *Довге ХІХ століття: спротив асиміляції*. Темпора.
- After Chopin. The influence of Chopin's music on European composers up to the First World War*. (2012). Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Czechlińska, Z. (Ed.). (2022). *The integration of a work: From miniature to large-scale*. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Czechlińska, Z. (2013). *Historia muzyki polskiej. T. 5, Romantyzm. Cz. 1, 1795–1850*. Sutkowski Edition Warsaw.
- Chopin's musical worlds the 1840's*. (2008). Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.

- Helman, Z. (2013). *Historia muzyki polskiej. T. 6, Między romantyzmem a nową muzyką*. Sutkowski Edition Warsaw.
- Kowalski, R. (2022). *Estetyka muzyki w romantyzmie*. Culture.pl. Отримано 20.06.2025
3 <https://culture.pl/pl/artukul/estetyka-muzyki-w-romantyzmie>
- Mania, G. & Róžański, P. (Ред.). (2017). *Władysław Żeleński i krakowski salon muzyczny: Tożsamość kulturowa w czasach braku państwowości*. Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów
- Negrey, M. (2017). Władysław Żeleński 1837–1921. Y G. Mania & P. Róžański (Ред.), *Władysław Żeleński i krakowski salon muzyczny: Tożsamość kulturowa w czasach braku państwowości* (c. 95–106). Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów
- Poniatowska, I. (2010). *Historia muzyki polskiej. T. 5, Romantyzm. Cz. 2A, Twórczość muzyczna w drugiej połowie XIX wieku*. Sutkowski Edition Warsaw.
- Poniatowska, I. (2017). “Sing when you play.” Y *The lyric and the vocal element in instrumental music of the nineteenth century* (c. 65–81). Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Stęszewski, J. (2005). Folk music and Chopin: Review of proving arguments. Y *The Sources of Chopin: Creative Style: Inspirations and Contexts* (c. 9–16). Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Tomaszewski, M. (2016). *Chopin 2: Uchwycić nieuchwytnie*. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Tomaszewski, M. (2022). *Chopin. Człowiek – dzieło – rezonans*. Warszawa: Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Zieziula, G. (2021). Pod urokiem klasycznych form: Wokół muzyki instrumentalnej Władysława Żeleńskiego. *Studia Chopinowskie*, 7(1), 6–27.
<https://doi.org/10.56693/sc.30>